

PO

Allmänhetens Pressombudsman

ÅRSBERÄTTELSE

2008

**Pressens
Opinionsnämnd**

PON

ALLMÄNHETENS PRESSOMBUDSMAN (PO)

PRESSENS OPINIONSNÄMND (PON)

ALLMÄNHETENS PRESSOMBUDSMAN (PO)

PRESSENS OPINIONSNÄMND (PON)

Årsberättelser 2008

Innehåll	Sida
PO:s verksamhet	3
PON:s verksamhet	12
Av PON klandrade tidningar	20
Etiska regler för press radio och TV	29
Kontaktuppgifter PO/PON	34

Österbergs & Sörmlandstryck, Nyköping 2009

Allmänhetens Pressombudsman är Yrsa Stenius. Kersti Söderberg är Allmänhetens Biträdande Pressombudsman. Alexandra Panagoulas tjänstgjorde som handläggare till den 3 oktober medan Emelie Åström tillträdde som handläggare den 22 augusti. Erika Alinge är PO:s kanslist. Sekreterare hos Pressens Opinionsnämnd är Synnöve Magnusson.

Antalet anmälningar till PO uppgick under 2008 till 333 stycken. Där inräknas också ett av PO initierat ärende. PO fattade beslut i 338 ärenden varav 52 hänskjöts till Pressens Opinionsnämnd med förslag om klander. Alla är ännu inte avgjorda av PON eftersom en viss förskjutning av ärenden/beslut sker mellan olika kalenderår. År 2008 beslutade PON om klander i 44 fall. Av dessa var 39 hänskjutna och 5 överklagade som hade friats av PO.

Under året har PO bedrivit utåtriktad verksamhet med besök på skolor, högskolor, tidningsredaktioner och publicistklubbar. PO har tagit emot internationella besök från bl a Ryssland. PO och PON deltar även i ett internationellt samarbete genom ett nätverk för pressetiska självsanerande organ i Europa.

Offentligt och publikt

I PO:s årsberättelse år 2007 uppehöll jag mig utförligt vid den globala offentlighetens genomgripande förändring av förhållandet mellan det privata och allmänna i vår sociala tillvaro. Jag skrev om nätpublicistiken och yttrandefrihetens förvandling från honnörsord till verklighet för oss som lever i det tjugoförsta århundradets digitaliserade vardag. Jag skrev emellertid också om ansvaret som måste vara förknippat med varje frihet i en civiliserad värld och om bristerna i ansvarskänsla som dessvärre hade gjort sig gällande bland både enskilda och entreprenörer, verksamma på den världsvida webben, vars kommunikativa omedelbarhet är både dess bästa och dess sämsta sida.

Det andra huvudtemat i fjolårets årsberättelse avhandlade en aspekt av kriminaljournalistiken: Jag diskuterade den rutinnässiga återpubliceringen av namn och bild på dömda illgärningsmän i anslutning till att nya brott eventuellt uppvisade paralleller till dem de ovan nämnda straffats för. Jag påpekade att (oskyldiga) anhöriga led av publiciteten kring familjemedlemmen och att det

därför fanns skäl att stanna upp inför artiklar av det ovan nämnda slaget och ställa sig frågan om vilka namn- och bildpubliceringar som verkligen var nödvändiga i anslutning till varje nytt fall.

Årets redovisning av de pressetiska och publicistiska frågeställningar som särskilt sysselsatt PO år 2008 kommer att anknyta till föregående års huvudämnen. Nätets betydelse som offentligt forum har ju inte minskat under året som gått utan ökat. Kriminaljournalistiken fick i fjol stort utrymme i våra medier och genrens integritetskänslighet är inte mindre nu än förr vare sig man talar om offer och deras anhöriga eller om gärningsmän och deras närstående.

Den mest intrikata fråga som såväl vår tryckfrihetslagstiftning som vårt självsanerande pressetiska system ställdes inför i fjol rörde en företeelse på internet som varken JK eller PO har behörighet att pröva. Vad jag syftar på är obduktionsprotokollet från förundersökningen mot den misstänkta barnamördaren i Arboga, ett protokoll som lades ut på internet via länk på fildelarsajten The Pirate Bay och som inkluderade bilder på de mördade barnens döda kroppar. Trots att barnens far enträget vädjade till sajtens företrädare att avlägsna länken fick han inget gehör för sin bön. I stället ledde uppmärksamheten i de traditionella medierna, i vilka PO också uttalade sig kritiskt om det inträffade, till att tiotusentals människor laddade ned materialet för att bekanta sig med de detaljerade bilderna på liken efter två ihjälslagna barn. Från The Pirate Bays sida lät man förstå att de traditionella medierna och sålunda även PO, bar den största skulden för att obduktionsbilderna hade blivit massdistribuerade: Det var få som hade uppmärksammat den utlagda länken innan oväsendet bröt ut i press, radio och TV.

Oberoende av vem eller vad som bidrog till att en tallös skara datoranvändare fick upp ögonen för de känsliga obduktionsbilderna via fildelarsajten, ligger ansvaret för den makabra hanteringen av en namnlös tragedi hos dem som upprätthåller nämnda sajt, inte hos någon annan. Att de traditionella medierna med sin debatt eventuellt väckte sovande björnar upphäver inte det faktum, att det var på The Pirate Bay länken fanns och vad än syftet med den må ha varit så utmynnade dess existens i att det ömtåliga materialet spreds i massor.

Här måste jag kort gå in på frågan om The Pirate Bays länk till obduktionsprotokollen är att betrakta som en publicering av förundersökningsmaterialet.

Formellt är det inte så. Fildelarsajten publicerar ingenting utan skapar med hjälp av en förhållandevis komplicerad teknik länkar till dokument, filmer, musik, spel, m.m. som laddats upp eller ned av enskilda datoranvändare världen över. The Pirate Bay är som en stor sambandscentral genom vilken man finner

åtråvärda immateriella ting på nätet och förses med ett enkelt redskap att plocka hem det man vill ha och samtidigt sprida det vidare. Av formella skäl kan The Pirate Bays aktiviteter sålunda inte övervakas av någon instans i vårt samhälle som reglerar publicistisk verksamhet. Däremot har männen bakom fildelarsajten, som vi alla vet, åtalats för intrång i upphovsrätten. Detta indikerar att fildelarsajten kan ses som en inrättning för massspridning av immateriella produkter, något som i fallet med obduktionsbilderna moraliskt sett är analogt med publicering.

Det är uttryckligen denna slutsats, att The Pirate Bays hantering av obduktionsbilderna i moralisk bemärkelse är att jämföra med en publicering, som motiverar att jag så utförligt behandlar fallet i denna årsberättelse trots att fildelarsajtens göranden och låtanden formellt inte angår PO.

Den offentliga exponeringen av de döda Arboga-barnen väckte viktiga principiella frågor om de etiska förutsättningarna för den svenska samhällsförvaltningens stolta offentlighetsprincip. Debatten i medierna visade att det var många journalister, informatörer och andra med anknytning till publicistisk verksamhet som aldrig hade reflekterat över att offentlighetsprincipen kan fortleva bara om vi alla besinnar att allt som enligt lag är offentligt inte nödvändigtvis ska publiceras. Alltså var det en angelägen diskussion som fördes i anslutning till vad som hände med bilderna på döda små barn på ett obduktionsbord på en rättsmedicinsk anstalt någonstans i Sverige.

De som har försvarat länken till de aktuella bilderna på The Pirate Bay har hänvisat till sina ultraliberala ideal. Enligt dessa ska offentliga handlingar (myndighetsbeslut, domar, förundersökningar, rättegångsprotokoll m.m.) också kunna offentliggöras – i praktiken läggas ut till allmän beskådan på internet med hjälp av exempelvis The Pirate Bay, bloggar, nyhetssajter eller andra populära sajter på nätet.

Det var alltså en utvidgad öppenhet i samhällets informationsflöde som tillskyndarna av den omdiskuterade länken på fildelarsajten sade sig förespråka. Deras kritiker påpekade att förundersökningen från Arboga förvisso var offentlig handling enligt svensk lag, men att sunt förnuft borde säga vem som helst att bilderna på de döda barnen var integritetskänsliga till sin natur och därför inte skulle spridas under publiceringsliknande former. Konfronterade med detta argument hävdade ultraliberalerna att om så var fallet borde åklagaren ha sekretessbelagt materialet.

Därmed hamnade den ultimata öppenhetens förespråkare i en något motsägelsefull debattposition. I öppenhetens namn tvingades de plädera för utökad myndighetssekretess! På samma sätt blev deras anklagelser mot de

traditionella medierna (och PO) om att just dessa gett upphov till massnedladdningen av de aktuella bilderna, självmotsägande: Enligt öppenhetsivrarna var det den frispråkiga debattens fel att människors integritet blev lidande. I fallet Arboga borde radio, TV och tidningar ha förstått att tysta ned det hela. Då hade ingen nämnvärd kränkning (publicitetsskada) kommit till stånd. I sanning en märklig ståndpunkt för att komma från öppenhetsfundamentalister!

Förundersökningsprotokoll från uppmärksammade rättsprocesser har letat sig ut till mediernas redaktioner sedan den moderna nyhetsjournalistikens begynnelse. Personligen har jag sett fler än jag orkar räkna och till kutymen vid våldsbrott hör att den medicinska dokumentationen finns med. De enda undantag jag minns från mina tjugo år som rättegångsjournalist var obduktionsprotokollen från mordet på Olof Palme och från mordet på Anna Lindh, där sekretess var ofrånkomlig. Principen är dock att också rättsläkarens rapport inklusive bilder är offentlig därför att denna ingår i rättegångens bevismaterial som i rättssäkerhetens namn ska vara offentligt.

Följaktligen har ansvariga utgivare sedan den moderna nyhetsjournalistikens begynnelse haft att hantera offentliga förundersökningar och bestämma vilka delar av materialet som tål att publiceras och vilka inte. De tillämpliga normerna har växlat en smula över tid och från medium till medium men veterligen har ingen kommit på tanken att publicera bilder på lik.

På samma sätt har ansvariga utgivare sedan den moderna nyhetsjournalistikens begynnelse tagit ställning till andra offentliga handlingar eller material baserat på offentliga källor och avgjort vad som lämpar sig för publicering. Detta har varit en av den ansvariga utgivarens viktigaste uppgifter.

Internet utmanar den traditionella publicistiken baserad på kontroll och utgivarens exklusiva ansvar för vad som når offentligheten. Diskussionen om ansvarige utgivaren som institution och dennas framtid ska jag strax återkomma till. Vad jag här vill ha sagt är följande: Om den nya tekniken tas till intäkt för att allt som är offentligt också aktivt kan spridas på internet i publiceringsliknande former så kan vi ganska snart motse skärpningar i vår yttrandefrihetslagstiftning som innebär att offentlighetsprincipen beskärs. Den offentliga förvaltningens möjligheter att i ökad utsträckning sekretessbelägga handlingar helt eller delvis kommer att utvidgas väsentligt om nätet av sina användare kommer att betraktas som en ansvarsbefriad zon i den offentliga kommunikationen.

Ansvarige utgivaren

Ansvarige utgivaren som funktion har ifrågasatts framför allt av P M Nilsson, förut chef för Expressens ledarsida och när detta skrivs ansvarig utgivare för den samhällsorienterade bloggsajten Newsmill. Nilsson bestrider inte värdet av det ensamansvar utgivaren av tradition burit i svensk press: Journalisterna har vunnit mycken frihet på att endast en instans formellt fattar publiceringsbeslut och endast denna instans kan ställas till svars för vad som stått i tidningen. Nilsson har dock gjort gällande att ansvarige utgivaren är en föråldrad inrättning.

Enligt Nilsson spelar de sociala medierna – interkommunikationen på olika internet-sajter – en växande roll framför allt i yngre generationers informationsutbyte. De sociala mediernas adelsmärke är spontanitet och snabbhet som de facto bidrar till deras tillförlitlighet. Information förmedlas i realtid från alla världens hörn, inte sällan av ögonvittnen till viktiga händelser eller experter på skeenden. Om något blir fel rättas det omgående. I dessa medier finns inte utrymme vare sig i tid eller i pengar för en moderators/utgivares kontroll.

P M Nilsson har enligt min uppfattning väckt en viktig diskussion. De flesta som har arbetat på stora dagstidningar vet att det är många årtionden sedan ansvarige utgivaren hade personlig kontroll över alla artiklar som publicerades i hans tidning – fram till 1982 var det alltid en han. Frågan är om utgivaren någonsin, dvs. i modern tid, har haft koll på allting.

Men utgivaren har ändå iklätt sig ansvaret för att rida spärr mot att det journalistiska uppdraget, det journalistiska arbetet inklusive journalistens källor skulle kunna dras inför rätta. En effektiv utgivare har byggt upp och förlitat sig på en redaktionell organisation som vetat att larma när någon publicistisk fara har varit å färde.

Det svenska systemet med publicistiskt ensamansvar är unikt i världen och någon ironiker har påpekat att detta torde bero på att inga andra länder har funnit det värt att ta efter. Min personliga uppfattning är dock att detta system har stått som garant för att journalistiken ytterst sällan står inför rätta i Sverige, allra minst den utmanande, ambitiösa och kritiskt granskande journalistiken som har ansvarige utgivarens aktiva kontroll som kvalitetsstämpel.

P M Nilsson har säkert rätt i att den svenska utgivartraditionen är svår att vidmakthålla på nätet. Frågan är dock om det är omöjligt? Vad som måste vägas mot varandra är värdet av publiceringsansvaret och värdet av publiceringens snabbhet och spontanitet. Frågorna som måste besvaras lyder: Hur mycket av de

sociala mediernas unika kvalitéer naggas i kanten av den publiceringsfördröjning som blir följderna av att en bloggsajt modereras? Vad kostar effektiv moderering? Hur mycket av det ansvariga utgivarskapets unika kvalitéer eroderar generellt om den seriösa journalistiken på nätet i växande utsträckning överger systemet? Och hur grundligt måste tryckfrihetslagarna göras om ifall den ansvarige utgivaren dukar under för den nya kommunikationstekniken?

Min företrädare Olle Stenholm konstaterade redan för några år sedan att vi lever med två offentligheter. Den kvalitetsstämplade, som bekänner sig till tryckfrihetslagarna och det pressetiska systemet och håller sig med ansvarig utgivare samt den övriga. Stenholm ansåg den förstnämnda offentligheten mer genomslagskraftig. Idag skulle jag säga att båda är genomslagskraftiga på sitt sätt och jag tror att de kommer att kunna leva sida vid sida. De kommer ömsesidigt att påverka varandra men de kommer också att var för sig bevara sin särprägel.

Kriminaljournalistikens närgångenhet

Under år 2008 inträffade i Sverige ovanligt många brutala och uppseendeväckande våldsbrott. Engla, Arboga-barnen, Nathalie, Caroline m.fl. är namn på mordoffer som från tidningarnas löpsedlar skrikit ut sitt budskap om ofattbara mänskliga haverier.

Att tidningarna skrivit om dessa tragedier är självklart. Om publiciteten varit för omfattande eller inte, för sotsvart rubricerad eller inte, är smakfrågor som PO avstår från att bedöma även om allmänheten stundom kontakter oss med synpunkter på tidningarnas nyhetsbedömning och redigering.

Vad jag som PO reagerat på i kriminaljournalistiken under år 2008 är att många tidningar inte besinnar det integritetskränkande i att publicera gärningsbeskrivningar som går offret nära in på livet. Det skedde när åtalet mot Englas mördare väcktes då såväl gärningarna mot Engla som mot ett tidigare våldtäktsoffer beskrevs i detalj.

Englas mamma hörde av sig till PO om den samlade publiciteten som rörde beskrivningarna av vad som hände med Engla men hon lät till sist saken bero.

Våldtäktsoffret tog inte kontakt och jag övervägde aldrig att driva den kränkning hon utsattes för som ett PO-initiativ eftersom jag bedömde att hon mådde bäst av att få vara ifred.

Jag har också noterat en ny, liknande fallenhet hos medierna att träda gärningsmännen personligen mycket nära. Man publicerar bilder, inte sällan ytterst ofördelaktiga, från privata sammanhang där gärningsmannen fotograferats. Eller man låter någon rättegångsreporter skriva en förkrossande personkaraktäristik på en tilltalad, som i fallet med Arboga-mördaren.

Ett PO-initiativ har jag under årets lopp drivit i anledning av en tilltagande tendens i delar av tidningspressen att slänga i stort sett alla hänsyn mot gärningsmän överbord ifall brottet de begått har rört upp mycket känslor. Initiativet rörde en namn- och bildpublicering på 21-åringen som mördade sin sambo. En tidning lämnade ut bild och förnamn på den unge mannen innan han ens var häktad, efter ett erkännande vars sakliga innehåll var okänt. Mannen var alltså mycket ung och förut ostraffad. PO hänsköt fallet till Pressens Opinionsnämnd med förslag om att tidningen skulle klandras.

Ärendet avgjordes vid PON:s första sammanträde 2009. Nämnden gick på PO:s linje.

Den personliga närgångenheten i kriminaljournalistiken genererar av naturliga skäl inte så många anmälningar. De drabbades krafter räcker inte till för att ta sig an även detta bekymmer. Men också om sådan journalistik inte renderar i fällningar hos PON borde alla med publicistiskt ansvar fundera över om det är befogat med en journalistik som litet förtäckt spekulerar i primitiv nyfikenhet hos delar av allmänheten och dessutom vädjar till samma allmänhets behov av att demonisera de skyldiga.

Stockholm i februari 2009

Yrsa Stenius
Allmänhetens Pressombudsman

Tabell 1

HANDLÄGGNING AV DIARIEFÖRDA PO-ÄRENDEN ÅR 2008

Balans från 2007	93
Under året inkomna ärenden	333
Avgjorda ärenden	338
varav:	
avskrivna	286
hänskjutna till PON	52
Balans den 31 december 2008	88

Tabell 2

VISSA UPPGIFTER OM PO:s ÄRENDEBALANS

År	Nya Ärenden	Avgjorda ärenden	Balans per den 31 dec
1980	385	476	38
1981	361	381	18
1982	345	328	35
1983	381	383	33
1984	345	335	43
1985	360	365	38
1986	339	344	33
1987	325	318	40
1988	368	379	29
1989	353	363	19
1990	331	305	45
1991	298	298	45
1992	270	276	39
1993	323	330	32
1994	426	420	38
1995	421	408	51
1996	443	436	58
1997	423	423	58
1998	438	458	38
1999	372	353	57
2000	396	414	41
2001	391	405	29
2002	383	370	42
2003	334	341	35
2004	389	377	47
2005	333	341	39
2006	405	347	97
2007	313	317	93
2008	333	338	88

PON:s ÅRSBERÄTTELSE FÖR 2008

Pressens Opinionsnämnd får härmed enligt 14 § i stadgarna för nämnden avge rapport om sin verksamhet under år 2008.

Opinionsnämnden har under året haft följande sammansättning:

Ordförande:

f.d. hovrättspresidenten Johan Hirschfeldt

Vice ordförande:

regeringsrådet Marianne Eliason

Andre vice ordförande:

justitierådet Ella Nyström

Tredje vice ordförande:

justitierådet Per Virdesten

Övriga ledamöter och suppleanter:

t.o.m. 30 juni 2008

av *Publicistklubben* utsedda:

redaktörerna Randi Mossige-Norheim och Johan Schück, ordinarie ledamöter, med redaktörerna Lena Hennel och Mårten Enberg, som suppleanter;

fr.o.m. 1 juli 2008

redaktörerna Randi Mossige-Norheim och Johan Schück, ordinarie ledamöter, med redaktörerna Märten Enberg och Lena Hennel, som suppleanter;

av *Svenska Journalistförbundet* utsedda:

t.o.m. 30 juni 2008

redaktörerna Sus Andersson och Bertholof Brännström, ordinarie ledamöter, med Norbert Andersson och Ingrid Eriksson, som suppleanter;

fr.o.m. 1 juli 2008

redaktörerna Sus Andersson och Bertholof Brännström, ordinarie ledamöter, med Norbert Andersson och Ingrid Eriksson, som suppleanter;

av *Svenska Tidningsutgivareföreningen* utsedda:

t.o.m. 30 juni 2008

chefredaktörerna Katrin Säfström och Ola Sigvardsson, ordinarie ledamöter, med chefredaktörerna Daniel Grahn och Karin Rosencrantz-Bergdahl, som suppleanter;

fr.o.m. 1 juli 2008

chefredaktörerna Katrin Säfström och Ola Sigvardsson, ordinarie ledamöter, med chefredaktörerna Lars Näslund och Niklas Silow, som suppleanter;

Av *Sveriges Tidskrifter* utsedda:

t.o.m. 30 juni 2008

chefredaktörerna Björn Fjaestad och Anders Andersson, ordinarie ledamöter, med chefredaktörerna Christina Mörk och Eva Abrahamsson, som suppleanter;

fr.o.m. 1 juli 2008

chefredaktörerna Christina Mörk och Lasse Genberg, ordinarie ledamöter, med chefredaktörerna Eva Abrahamsson och Jonas Helling, som suppleanter;

av *riksdagens chefsjustitieombudsman och ordföranden i styrelsen för Sveriges advokatsamfund* gemensamt utsedda:

t.o.m. 30 juni 2008

docenten Agnes Wold, fil. dr. Lorentz Lyttkens, etikkonsulten Gösta Tingström, ordf. och chefen för allmänna reklamationsnämnden Lotty Nordling, folkbildaren Sonia Sherefay och advokaten Per Stadig, ordinarie ledamöter, samt jur. kand. Stephanie Eklund, konsulten Anders Wennerström, vd Agneta Dreber, l. terapeut Marianne Beyer, advokaten Claes Lundblad och direktören Mats Arnhög, som suppleanter.

fr.o.m. 1 juli 2008

docenten Agnes Wold, legitimerade terapeut Marianne Beyer, advokaten Per Stadig, verkställande direktören Agneta Dreber, jur. kand. Stephanie Eklund och direktören Mats Arnhög, ordinarie ledamöter samt, generaldirektören Kerstin Wigzell, advokaten Claes Lundblad, professorn Mohammad Fazlhashemi, professorn Stefan Einhorn, rektorn Göran Bexell och teologie doktorn Annika Borg, som suppleanter.

Som nämndens sekreterare har Synnöve Magnusson tjänstgjort.

Opinionsnämndens avdelningar har under året hållit 15 sammanträden och har vid ett tillfälle sammanträtt i plenum. Suppleanterna har deltagit i nämndens överläggningar även när de inte har tjänstgjort i ordinarie ledamöters ställe.

ANTAL ÄRENDEN:

1.	Den 1 januari 2008	26
2.	Under året inkomna ärenden	113
3.	Under året avgjorda ärenden	111*
4.	Den 31 december 2008 kvarstående ärenden	34

*108 ärenden som avgjorts har resulterat i 111 beslut.

Av nämnden under året avgjorda ärenden fördelar sig på följande sätt:

51 ärenden har avgjorts efter anmälningar, som ingivits till Allmänhetens Pressombudsman (PO) och av denne hänskjutits till nämnden. Av dessa har 39 föranlett klandrande uttalanden, medan tidningarna friats i 12 ärenden. 1 ärende har avvisats av nämnden.

56 ärenden har förts vidare till nämnden av anmälarna efter avskrivningsbeslut av PO. I 46 av dessa ärenden har tidningarna friats. I 5 ärenden har tidningarna fällts. 5 ärenden har avvisats av nämnden.

Av sammanlagt 109 ärenden som förelagts nämnden för prövning har 44 ärenden föranlett klandrande uttalanden medan 62 ärenden friats och 6 avvisats. De 44 ärenden som klandrats av nämnden fördelar sig på följande sätt; i 26 fall har tidningarna åsidosatt god publicistisk sed och i 18 fall brutit mot god publicistisk sed.

Under året har skiljaktiga meningar angivits i 8 ärenden.

Ser man på antalet ärenden och hur de avgjorda ärendena fördelar sig på de olika kategorierna och gör en jämförelse av förhållandena under åren 2006, 2007 och 2008 är det slående hur lika förhållandena är under dessa tre år.

I PON:s årsberättelse brukar inte särskilda ärenden lyftas fram och kommenteras. Här ska dock några ärenden där skiljaktig mening förekommit nämnas. Skälet till det är att dessa ärenden mycket väl belyser särskilt intressanta gränsdragningsfrågor kring pressetikern. Det

bör påpekas att antalet skiljaktiga meningar under år 2008 (8) var lägre än 2006 (15) men högre än 2007 (5).

20/2008 gällde ett bildreportage om förhållandena på ett äldreboende med rubriken "Spa-dag – en njutning på demensboende". PO hänsköt ärendet till PON, som inte fann skäl till pressetiskt klander. Tre ledamöter anmälde skiljaktig mening. En viktig fråga i ärendet rörde tidningens förberedelser inför reportaget genom kontakter med personal och anhöriga.

35/2008 gällde en artikel med rubriken: Kommunalrådets partner döms som skattefuskare. PO hänsköt ärendet till PON, som uttalade pressetiskt klander. Två ledamöter anmälde skiljaktig mening. En fråga som diskuterades i ärendet gäller begreppen skattefusk och skattefuskare.

48/2008 gällde en artikel om en incident i en fotbollslandskamp med rubriken "Psyksjuk till attack". PO hänsköt ärendet till PON som uttalade pressetiskt klander. Åtta ledamöter anmälde skiljaktig mening. Den fråga som här är av särskilt intresse gäller graden av utpekande.

89/2008 handlade om en publicering av en namngiven före detta lokalpolitiker där rubriken angav att den namngivne mannen misstänktes för olaga hot mot en kvinna. PO hänsköt ärendet till PON som uttalade pressetiskt klander. Tre ledamöter anmälde skiljaktig mening. I ärendet diskuterades om mannen alltför lätt var att betrakta som en offentlig person eller inte.

102/2008 handlade om en artikel om en politikers skatteavdrag med rubriken: Han drog av 12 240 för sudoku. PO hänsköt ärendet till PON, som inte fann skäl till pressetiskt klander mot tidningen. Två ledamöter anmälde skiljaktig mening. En fråga som särskilt uppmärksammades gällde betydelsen av att rubriken var felaktig och saknade täckning både i text och verklighet.

Den arbetsgrupp som PON tillsatt har under året slutfört sitt arbete genom en promemoria (PM 2007-12-06). I promemorian behandlas vissa

frågor om rutiner och praxis hos PON (kortare behandlingstid för ärendena, introduktionsdag för nya ledamöter, sammanträdena, tillämpningen av jäv i PON:s arbete, om publiceringar om barn och om "serieärenden", den pressetiska prövningen och annonser samt ny form av publicering av fällande beslut). Arbetsgruppen behandlar nu vissa frågor om bl.a. PON och pressetikern i ett nytt medielandskap . Arbetet beräknas avslutas under våren 2009.

Av nämnden under året klandrade ärenden har föranlett expeditionsavgifter om sammanlagt 985 000 kronor.

Stockholm i februari 2009

Johan Hirschfeldt

Synnöve Magnusson

TABELL ÖVER ÄRENDEN AVGJORDA AV PON 2008

Ärenden	fällda	friade	avvisade	summa
Av PO hänskjutna	39	12	1	52
Överklagade avskrivningsbeslut	5	46	5	56
Summa	44	58	6	108*

*108 ärenden som avgjorts har resulterat i 111 beslut.

TIDNINGAR KLANDRADE AV PON 2008

aftonbladet.se	2	Norrbottnens-Kuriren	1
Aftonbladet	3	Norrköpings Tidningar	1
Blekinge Läns Tidning	2	Norrländska Socialdemokraten	1
Computer Sweden	1	Nya Wermlands-Tidningen	1
Dala-Demokraten	1	Resumé	1
Expressen	4	Se & Hör	1
Falu Kuriren	1	Skånska Dagbladet	1
Finnveden Nu	2	Tidningen Ångermanland	1
Gotlands Allehanda	1	TTELA	1
Göteborgs-Posten	1	Ulricehamns Tidning	1
Göteborgs-Tidningen	1	Vetlanda-Posten	1
Hänt Extra	1	Västerbottens Folkblad	1
Kungsbacka Tidning	1	Västerbottens-Kuriren	1
Kvällsposten	2	Ölandsbladet	1
Ljusdals-Posten	1	Örnsköldsviks Allehanda	1
Magasinet Neo	1	Östersunds-Posten	1
Mitt i Järfälla	1	Östra Småland	1
Norra Skåne	1		

KLANDRADE PUBLICERINGAR 2008

I anslutning till varje fall anges om ärendet har hänskjutits av PO eller av anmälaren (Anm). Dessutom anges det om klandret avser att tidningen har åsidosatt (å), brutit (b) eller grovt brutit (gb) mot god publicistisk sed. Skiljaktiga beslut markeras med (sk).

aftonbladet.se:

- Exp nr 21 En busschaufför hade fotograferats av en passagerare medan han påstods framföra en buss i 90 kilometer i timmen med en mobil i var hand. Bilden publicerades i tidningen. Publiceringen fälldes bl a eftersom det av handlingarna i ärendet framkom att bussen stått stilla. PO (å)
- Exp nr 95 I en artikel stod att en man hade avlidit under mystiska omständigheter. Publiceringen innehöll påståenden som grundades på lösa antaganden och spekulationer. Tidningen hade inte visat tillräcklig hänsyn vid rapporteringen. PO (b)

Aftonbladet:

- Exp nr 32 En känd skådespelerska omskrevs av misstag som avliden. Tidningen införde rättelser, men klandrades trots detta. Misstaget var inte av den arten att det kunde uppvägas av rättelser. PO (b)
- Exp nr 48 I ett reportage om en fotbollslandskamp visades en bild av en man som rusat in på planen för att hylla spelaren Ronaldinho. Av artikeln framgick felaktigt att mannen hade permission från Karsudden. PO (å) (sk)
- Exp nr 94 Det rapporterades att en man hade dött under mystiska omständigheter. Publiceringen innehöll påståenden som grundades på lösa antaganden och spekulationer. Tidningen hade inte visat tillräcklig hänsyn vid rapporteringen. PO (b)

Blekinge Läns Tidning:

- Exp nr 51 Tidningen rapporterade om att en präststuderande hade uppträtt hotfullt vid en demonstration och inte antagits till fortsatta studier. Uppgifterna om studierna var sådana att

de inte hörde hemma i offentligheten och publiceringen klandrades av PON. PO (b)

- Exp nr 89 Tidningen rapporterade att en namngiven före detta lokalpolitiker hade polisanmälts för olaga hot. Även om denne fortfarande deltog i den offentliga debatten, hade lång tid förflutit sedan han haft en offentlig ställning som aktiv politiker. Tidningen klandrades, fast den sedermera skrev att polisutredningen lagts ned. PO (å) (sk)

Computer Sweden:

- Exp nr 46 En branschtidning publicerade namnet på en insändarskribent trots att denne tydligt efterfrågat att få vara anonym. Uppgifterna i inlägget var känsliga för skribenten. PO (b)

Dala-Demokraten:

- Exp nr 35 Påståendet i rubrik och ingress att en person dömts som skattefuskare var enligt PON alltför tillspetsat och medförde därför en oförsvarlig publicitetsskada. PO (å) (sk)

Expressen:

- Exp nr 25 En rubrik var utformad så att barnet till två kända personer blev utpekad som dödshotad. Pressetiken innebär bl a att tidningen ska visa stor hänsyn när den skriver om unga personer. I detta fall hade rubriken exponerat barnet på ett pressetiskt icke godtagbart sätt. PO (å)
- Exp nr 57 I samband med rapporteringen om ett allvarligt brott publicerades en bild som tillsammans med en mycket kritisk och nedsättande text pekade ut en ung person. Det hade inte varit motiverat att ge honom denna framtoning i tidningen. PO (b)
- Exp nr 59 En person kopplades ihop med ecstasy utan att det fanns grund för det, vilket bedömdes medföra en oförsvarlig publicitetsskada. Den rättelse som publicerades var inte tillräcklig för att tidningen skulle undgå klander. PO (å)
- Exp nr 104 Anmälaren var en framstående kommunpolitiker och därmed en offentlig person. Ett 25 år gammalt rattfylleri hade dock inte sådan betydelse för hans

förtroendeställning att det fanns tillräckliga skäl för publicering. PO (å)

Falu Kuriren:

Exp nr 100 Tidningen rapporterade om en långdragen och infekterad tvist. Uppgifterna om anmälaren var så allvarliga att tidningen genast borde ha publicerat hennes genmäle. Genmälet publicerades i en annan edition av tidningen, vilket inte var tillräckligt. PO (b)

Finnveden Nu:

Exp nr 4 En politiker blev utpekad som polisanmäld för förtal. Senare framkom att anmälan som fanns hos polisen gällde en anonym person. Tidningen fortsatte trots vetskap om detta att skriva om politikern som förtalsanmäld. PO (å)

Exp nr 108 Tidningen skrev kritiskt om ett företags verksamhet. Företaget erbjöds inte rimliga möjligheter att i efterhand komma till tals och redogöra för sina ståndpunkter. PO (å)

Gotlands Allehanda:

Exp nr 30 Allvarliga påståenden i en insändare att en mamma som tilldömts vårdnaden om ett barn bl a nyttjade narkotika medförde en oförsvarlig publicitetsskada för henne. PO (b)

Göteborgs-Posten:

Exp nr 36 I en publicering om ett sommarläger pekades ett barn ut med namn och bild. Av artikeltexten fick läsaren uppfattningen att barnen på lägret kom från familjer med ekonomiska och andra sociala problem. Genom utpekandet blev barnet ihopkopplat med uppgifterna om problematiska hemförhållanden. PO (å)

Göteborgs-Tidningen, GT:

Exp nr 110 Tidningen rapporterade om en byggtvist där anmälaren varit part. Denne fick acceptera att bli namngiven i sammanhanget, men tidningen klandrades för att han inte hade fått tillfälle till ett adekvat bemötande. PO (b)

Hänt Extra:

- Exp nr 11 Rubriken **Tokig – eller... ”Himmelska krafter har hjälpt mig att skriva..!”** gällde en tv-profil som kommit ut med en bok. Det angivna citatet som följde på den retoriska frågan om hon var tokig var påhittat. Vidare hade tidningen omarbetat information från andra medier för att ge sken av att tidningen publicerade en originalintervju. Anmälaren fick inte heller tillfälle till kommentar. PO (å)

Kungsbacka Tidning:

- Exp nr 74 En publicering innehöll uppgifter om bl a ett barns ålder och gatuadress, vilket möjliggjorde identifiering. Artikeln innehöll mycket känsliga uppgifter. Barnet ansågs ha lidit en oförsvarlig publicitetsskada. Anm (b)

Kvällsposten:

- Exp nr 53 Artikelns missvisande uppgifter om olycksituationen vid en brand där anmälarens och hans familjs hus hade brunnit ned, vållade anmälaren en oförsvarlig publicitetsskada. PO (å)
- Exp nr 61 Tidningen rapporterade om en kärleksaffär som var känslig för anmälaren. Personen utpekades genom att en bild tillsammans med uppgifter om bl a sysselsättning och ekonomi publicerades. Utpekandet var pressetiskt oförsvarligt. PO (b)

Ljusedals-Posten:

- Exp nr 49 En tidningsartikel gav sken av att en affär mellan två företag var så gott som klar. Så var dock inte fallet. Ägaren till det ena företaget begärde rättelse, men denna begäran hör sammades inte av tidningen. Anm (å)

Magasinet Neo:

- Exp nr 106 Tidningen publicerade ett rykte om en persons sexuella läggning. Uppgiften medförde en publicitetsskada. Det fanns inte sådana skäl att publicera uppgiften att publicitetsskadan var acceptabel. PO (b)

Mitt i Järfälla:

Exp nr 47 Tidningen angav felaktigt i sin rubrik på förstasidan att en läkare varnats för slarv med journal. Läkaren hade i stället friats av HSAN. Tidningen införde en rättelse men detta ansågs inte tillräckligt eftersom varning är den allvarligaste formen av kritik från HSAN. PO (å)

Norra Skåne:

Exp nr 1 I ett reportage om en hund, som feldiagnostiserats med cancer, namngavs veterinären som ställt diagnosen. Han hade friats av Veterinära ansvarsnämnden för händelsen. Allmänintresset krävde inte att veterinären utpekades med namn och adress. PO (å)

Norrbottens-Kuriren:

Exp nr 72 En artikels rubrik gav intryck av att två personer hade gjort sig skyldiga till oegentligheter, utan att det fanns fog för det. Intrycket förtogs inte av innehållet i artikeln. PO (å)

Norrköpings Tidningar:

Exp nr 103 I rapporteringen om att en intagen på en kriminalvårdsanstalt hade fått avslag på en bidragsansökan framgick att han hade ett döende barn. Publiceringen om mannens familjesituation orsakade honom en oförsvarlig publicitetsskada. PO (b)

Norrländska Socialdemokraten:

Exp nr 54 Artikeln innehöll den felaktiga uppgiften att anmälarna dömts för grovt svindleri i tingsrätten. Anmälarna hade dömts för annan grov ekonomisk brottslighet, men åtalet hade ogillats på svindleripunkten. Uppgiften, som inte rättades, medförde en oacceptabel publicitetsskada. Anm (å)

Nya Wermlands-Tidningen:

Exp nr 76 En artikel om en brand illustrerades med en bild på en restaurangdörr. Krogen och dess ägare kunde därigenom identifieras och sättas i relation till branden. Publicitetsskadan ansågs oförsvarlig. Anm (å)

Resumé:

Exp nr 105 Utdrag från anmälarens blogg, med lösryckta citat och nedlåtande uttalanden om dennes arbetsgivare, återgavs i en artikel. Anmälaren tillfogades en allvarlig publicitetsskada, vilken inte uppvägdes av hans bemötande. PO (å)

Se & Hör:

Exp nr 107 Ett foto på en känd persons barn publicerades i samband med att tidningen skrev om föräldrarnas kärleksförhållanden. Bildpubliceringen medförde en oacceptabel publicitetsskada. PON uttalade att stor försiktighet ska iakttas vid publiceringar av bilder på barn. PO (å)

Skånska Dagbladet:

Exp nr 88 En person riktade kritik mot hur hans ärende handlagts vid socialförvaltningen. Tidningen återgav okritiskt påståendena om ett olämpligt bemötande från handläggarens sida samtidigt som denne namngavs. Namngivningen var inte försvarlig i detta fall. PO (å)

Tidningen Ångermanland:

Exp nr 75 En person hade polisanmälts för misstanke om stöld. Trots knapphändiga uppgifter om den misstänkte ansågs denne identifierad. Allmänintresset motiverade inte utpekandet. PO (b)

TTELA:

Exp nr 2 I ett referat från en rättegång publicerades känsliga uppgifter om målsäganden. PO (å)

Ulricehamns Tidning:

- Exp nr 10 Ett offer för en arbetsplatsolycka framställdes på svaga grunder som skyldig till sin egen olycka genom att ha nonchalerat gällande regler. PO (å)

Vetlanda-Posten:

- Exp nr 73 Rapporteringen om en vårdnadstvist innehöll känsliga uppgifter och framstod som en partsinlaga för den ena föräldern. Publiceringen var inte motiverad av allmänintresset, utan tvärtom ägnad att skada den andra föräldern, och i förlängningen även barnet, på ett oförsvarligt sätt. PO (b)

Västerbottens Folkblad:

- Exp nr 22 En bild föreställde en busschaufför som påstods köra en buss i hög fart med en mobiltelefon i var hand. Den omaskerade bilden hade skickats in av en läsare. Efter publiceringen framkom att bussen stått stilla. PON ansåg att tidningen bl a genom publiceringen av bilden hade brutit mot god publicistisk sed. PO (b)

Västerbottens-Kuriren:

- Exp nr 24 Tidningen publicerade en läsbild på en busschaufför som påstods framföra en buss i hög fart med en mobiltelefon i varje hand. Av handlingarna i ärendet framkom att bussen stått stilla. Publiceringen klandrades av PON som ansåg att tidningen brutit mot god publicistisk sed. PO (b)

Ölandsbladet:

- Exp nr 38 En lokalpolitiker ansågs ha blivit utsatt för en oförsvarlig publicitetsskada genom tidningens beskrivning av åtta år gamla rykten om att han agerat ekonomiskt inkorrekt och "fastnat med fingrarna i syltburken" under en rubrik där det stod "skurk?". Skadan ansågs inte avhjälp av ett efterföljande genmäle. PO (å)

Örnsköldsviks Allehanda:

Exp nr 58 Tidningen rapporterade om en allvarlig trafikolycka och försåg då ett av offren med en oriktig identitet. Pressetiken innebär bl a att offer för olyckor och deras anhöriga ska visas särskild hänsyn i publiceringar. Artikeln medförde en oförsvarlig publicitetsskada. PO (å)

Östersunds-Posten:

Exp nr 23 Tidningen publicerade en bild av en busschaufför som enligt ett vittne kört en buss i hög fart med en mobiltelefon i varje hand. I samband med publiceringen fick busschaufförens chef uttala sig. Av handlingarna i ärendet framgick att bussen stått stilla. PON ansåg att tidningen brutit mot god publicistisk sed. PO (b)

Östra Småland:

Exp nr 109 Det förelåg någon form av konflikt mellan tre syskon. Tidningen valde att beskriva denna som en ”bitter syskonstrid”, vilket framstod som en överdrift. Genom att pekats ut som deltagare i en sådan strid utsattes anmälarna för en oacceptabel publicitetsskada. Anm (å)

ETISKA REGLER FÖR PRESS, RADIO OCH TV

Press, radio och tv skall ha största frihet inom ramen för tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen för att kunna tjäna som nyhetsförmedlare och som granskare av samhällslivet och för att kunna publicera det som är av vikt och betydelse för medborgarna. Det gäller dock att skydda enskilda mot oförskyllt lidande genom publicitet.

Etiken tar sig inte i första hand uttryck i en formell regeltillämpning utan i en ansvarig hållning inför den publicistiska uppgiften. De etiska reglerna för press, radio och tv skall vara ett stöd för den hållningen.

I. PUBLICITETSREGLER

Ge korrekta nyheter

1. Massmediernas roll i samhället och allmänhetens förtroende för dessa medier kräver korrekt och allsidig nyhetsförmedling.
2. Var kritisk mot nyhetskällorna. Kontrollera sakuppgifter så noggrant som omständigheterna medger, även om de tidigare har publicerats. Ge läsaren/mottagaren möjlighet att skilja mellan faktaredovisning och kommentarer.
3. Löpsedel, rubrik och ingress skall ha täckning i texten.
4. Slå vakt om den dokumentära bilden. Var noga med att bilder och grafiska illustrationer är korrekta och inte utnyttjas på ett missvisande sätt.

Var generös med bemötanden

5. Felaktig sakuppgift skall rättas, när det är påkallat. Den som gör anspråk på att bemöta ett påstående skall, om det är befogat, beredas tillfälle till genmäle. Rättelse och genmäle skall i lämplig form publiceras utan dröjsmål och på så sätt att de kan uppmärksammas av dem som har fått del av de ursprungliga uppgifterna. Observera att ett genmäle inte alltid kräver en redaktionell kommentar.
6. Publicera utan dröjsmål Pressens Opinionsnämnds klandrande uttalanden i fall som rör den egna tidningen.

Respektera den personliga integriteten

7. Överväg noga publicitet som kan kränka privatlivets helgd. Avstå från sådan publicitet om inte ett uppenbart allmänintresse kräver offentlig belysning.

8. Iakttäta stor försiktighet vid publicering av självmord och självmordsförsök särskilt av hänsyn till anhöriga och vad ovan sagts om privatlivets helgd.

9. Visa alltid brotts- och olycksoffer och deras anhöriga största möjliga hänsyn. Pröva noga publicering av namn och bild med hänsyn tagen till offren och deras anhöriga.

10. Framhäv inte berörda personers etniska ursprung, kön, nationalitet, yrke, politisk tillhörighet, religiös åskådning eller sexuell läggning om det saknar betydelse i sammanhanget och är missaktande.

Var varsam med bilder

11. Vad som i dessa regler sägs gäller i tillämpliga delar även om bildmaterial.

12. Bildmontage, retuscherings på elektronisk väg eller bildtext får ej utformas så att det vilseleder eller lurar läsaren. Ange alltid i direkt anslutning till bilden om den är förändrad genom montage eller retusch. Detta gäller även vid arkivering.

Hör båda sidor

13. Sträva efter att ge personer, som kritiseras i faktaredovisande material tillfälle att bemöta kritiken samtidigt. Sträva också efter att återge alla parter ståndpunkter. Var uppmärksam på att anmälningar av olika slag kan ha till enda syfte att skada den som blivit anmäld.

14. Tänk på att en person, misstänkt för brott, i lagens mening alltid betraktas som oskyldig om fällande dom inte föreligger. Den slutliga utgången av en skildrad rättssak bör redovisas.

Var försiktig med namn

15. Överväg noga konsekvenserna av en namnpublicering som kan skada människor. Avstå från sådan publicering om inte ett uppenbart allmänintresse kräver att namn anges.

16. Om inte namn anges undvik att publicera bild eller uppgift om yrke, titel, ålder, nationalitet, kön eller annat, som gör en identifiering möjlig.

17. Observera att hela ansvaret för namn- och bildpublicering faller på den som återger materialet.

KOMMENTAR TILL DEL I

För tolkning av begreppet "god publicistisk sed" svarar för pressens del i första hand Pressens Opinionsnämnd samt i ärenden som inte hänskjuts till nämnden Allmänhetens Pressombudsman. Det bör uppmärksammas att Pressens Opinionsnämnd och Allmänhetens Pressombudsman ej prövar fråga om avsteg från reglerna i radio- eller televisionsprogram. För granskning av dessa program finns den av regeringen utsedda Granskningsnämnden.

Opinionsnämndens utslag publiceras förutom i den klandrade tidningen i refererande form i Pressens Tidning och tidningen Journalisten. Abonnemang på nämndens utslag kan beställas hos TU.

PO utger en årsberättelse där de från principiell synpunkt viktigaste ärendena kommenteras.

Granskningsnämndens beslut kan rekvireras hos nämndens kansli.

II. YRKESREGLER

Journalistens integritet

1. Ta inte i tjänsten emot journalistiska uppdrag av personer utanför den redaktionella ledningen.
2. Acceptera inte uppdrag från utomstående, ej heller inbjudan, gåva, gratisresa eller annan förmån i och utanför tjänsten som kan misstänkliggöra ställningen som fri och självständig journalist.
3. Använd inte ställningen som journalist till att utöva påtryckning för egen eller andras vinning eller till att skaffa privata förmåner.
4. Utnyttja inte för egen eller andras vinning opublicerade nyheter beträffande de ekonomiska förhållanden eller åtgärder hos stat, kommuner, organisationer, företag eller enskilda.
5. Beakta journalistavtalets bestämmelse om att medarbetare icke får åläggas att skriva mot sin övertygelse eller utföra förödmjukande uppdrag.

Anskaffning av material

6. Tillmötesgå rimliga önskemål från intervjuade personer om att i förväg få veta hur och var deras uttalanden återges.
7. Visa särskild hänsyn mot ovana intervjuobjekt. Upplys den intervjuade om huruvida samtalet är avsett för publicering eller enbart för information.
8. Förfalska inte intervjuer eller bilder.
9. Visa hänsyn vid fotograferingsuppdrag samt vid anskaffning av bilder, särskilt i samband med olyckor och brott.
10. Ge inte efter för påtryckningar från utomstående i avsikt att hindra eller inskränka berättigad publicitet.
11. Beakta upphovsrätten med dess citatregler ochоторätten.

12. Visa generositet med källangivelse när en framställning huvudsakligen bygger på annans sakuppgifter.

Publiceringstider

13. Respektera överenskomna publiceringstider.

KOMMENTAR TILL DEL II

Undertecknarna av dessa regler vill med detta avsnitt ge vägledning i det journalistiska arbetet på fältet och på redaktionerna när problem uppstår som endast ofullständigt eller inte alls behandlas i lagar, kollektivavtal eller i övriga delar av dessa etiska regler för massmedier. Avsnittet ersätter SJF:s yrkeskodex.

Detta avsnitt är inte bara en regelsamling - det är också avsett att stimulera till en kontinuerlig debatt inom journalistikåren i arbetsetiska frågor. Reglerna gör inte anspråk på att täcka alla de situationer som journalisten kan möta i sitt arbete.

Reglerna avser alla redaktionella medarbetare, alltså i tillämpliga delar även journalister vid radio, tv, informationsavdelningar etc.

SJF:s styrelse verkar för att förbundets medlemmar efterlever denna del av reglerna.

ALLMÄNHETENS PRESSOMBUDSMAN (PO)

PRESENS OPINIONSNÄMND (PON)

Besöksadress: Kungsholmstorg 5, Stockholm

Postadress: Box 223 10, 104 22 Stockholm

Tel: 08/692 46 00

Fax: 08/692 46 05

PO/PONs hemsida: www.po.se

E-post: po@po.se

ALLMÄNHETENS PRESSOMBUDSMAN (PO)

PRESSENS OPINIONSNÄMND (PON)